

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кафедра туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

спеціальність 242 Туризм
(код і найменування спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) Туризмознавство
(назва освітньої програми (спеціалізації))

інститут, факультет Міжнародного туризму та економіки
(найменування інституту, факультету)

мова навчання українська

Запоріжжя, 2022

Наскрізна програма практики зі спеціальності 242 «Туризм» (освітня програма «Туризмознавство») / Укл.: С.М. Цвілій, Д.Д. Гурова, О.М. Корнієнко, Д.Ю. Мамотенко. Запоріжжя : Національний університет «Запорізька політехніка», 2022. 14 с

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету міжнародного туризму та економіки

Укладачі: Цвілій С.М., доцент, к.е.н.;
Гурова Д.Д., доцент, к.геогр.н.;
Корнієнко О.М., доцент, к.е.н.;
Мамотенко Д.Ю., доцент, к.е.н.

Рецензент: Васильєва О.О., доцент, д.е.н.

Затверджено на засіданні кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Протокол № 1 від 29.08.2022

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Мета та завдання практик.....	8
2.1. Навчальна практика (4 семестр).....	8
2.2. Виробнича практика (6 семестр).....	8
2.3. Переддипломна практика (8 семестр).....	9
3. Зміст і задачі практик.....	10
4. Варіативна практика.....	10
5. Організація проведення практик.....	10
6. Контроль та основні обов'язки студентів, керівників від кафедри та підприємства під час проходження практики.....	11
6.1. Основні обов'язки студентів.....	11
6.2. Основні обов'язки керівника практики від кафедри.....	12
6.3. Основні обов'язки керівника практики від підприємства.....	12
7. Вимоги до звіту.....	13
8. Підведення підсумків та оцінювання практик.....	14

1. ВСТУП

Практика здобувачів вищої освіти є важливою і невід'ємною складовою навчального процесу з підготовки фахівців ступеня вищої освіти «бакалавр», логічним продовженням лекційних, практичних та семінарських занять і початковою ланкою в системі їх практичної підготовки до роботи у закладах і компаніях туристичного бізнесу.

Наскрізна програма практики розроблена на основі «Положення про організацію навчального процесу в Національному університеті «Запорізька політехніка», «Положення про організацію проходження практики студентами в Національному університеті «Запорізька політехніка», освітньо-професійної програми «Туризмознавство», у відповідності до навчального плану підготовки фахівців.

Практична підготовка здобувачів вищої освіти спрямована на оволодіння системою професійних вмінь і навичок, компетентностей, опанування досвідом професійної діяльності, і має сприяти саморозвитку студента. Практична підготовка покликана не тільки забезпечити формування професійних вмінь, але й професійних здатностей і рис особистості фахівців з туризму.

Головною метою практичної підготовки здобувачів вищої освіти є систематизація і розширення теоретичних навиків самостійної роботи у розв'язанні конкретних економічних та управлінських завдань, які входять в коло обов'язків фахівців з туристичного бізнесу.

Відповідно до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.04.1993 р. №35, практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів в вищих навчальних закладах і проводиться на оснащених відповідним чином базах практик, та на сучасних підприємствах і в організаціях різних галузей господарства, освіти та державного управління.

Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них, на базі одержаних у закладі вищої освіти знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Зміст наскрізної програми повинен відповідати Положенню про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.04.1993 р. за № 35, Положенню про організацію навчального процесу в Національному університеті «Запорізька політехніка».

Наскрізна програма практики студентів за спеціальністю 242 «Туризм» (освітній рівень – «бакалавр») є навчально-методичним документом, який визначає усі аспекти проведення практик. Програма забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практик, їх системність, неперервність і послідовність навчання студентів.

Здобувачі вищої освіти за спеціальністю «Туризм» факультету міжнародного туризму та економіки Національного університету «Запорізька політехніка» проходять наступні види практик:

- навчальну практику тривалістю 6 тижнів у 4 семестрі;
- виробничу практику тривалістю 6 тижнів у 6 семестрі;
- переддипломну практику тривалістю 3 тижні у 8 семестрі.

Важливим елементом підготовки фахівців з туризму має бути принцип зв'язку між теорією і практикою, що носить обов'язковий характер у всіх формах організації навчального процесу. Сучасні умови соціально-економічного розвитку пред'являють нові вимоги до фахівців з туризму. Вони повинні мати не лише професійні знання, а й навички. Для повноцінної системи професійної підготовки фахівців з туризму характерною має бути тісна взаємодія кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу НУ «Запорізька політехніка», де здійснюється теоретична підготовка та базами практичної підготовки, оскільки основоположним принципом підготовки фахівців з туризму є принцип почергового навчання, коли теоретичне навчання чергується з періодами практики. Принцип почергового навчання – це не просто введення періоду практики в процес навчання. Навчання, побудоване за принципом по черговості – це така логіка навчального процесу, при якій студент, перебуваючи почергово в умовах теоретичного навчання та реальних професійних ситуацій, має можливість мобілізувати свої знання, формувати вміння та навички, застосовуючи їх у конкретних практичних ситуаціях. Співпраця в системі «ЗВО – туристична фірма – здобувач» вплине на пристосування профілю навчання фахівців з туризму до потреб ринку. Важливо, щоб представники сфери туризму бачили у практикантах майбутніх потенційних партнерів по бізнесу.

Види практик за освітньою програмою «Туризмознавство»

Види практик	Кафедра	Курс	Семестр	Тижнів	Кількість годин	
					Всього год.	Кредитів ECTS
Навчальна практика	Туристичного, готельного та ресторанного бізнесу	2	4	6	270	9
Виробнича практика	Туристичного, готельного та ресторанного бізнесу	3	6	6	270	9
Переддипломна практика	Туристичного, готельного та ресторанного бізнесу	4	8	3	135	4,5

У наскрізній програмі з кожного виду практики подано рекомендації щодо методів і форм перевірки рівня знань, умінь, навичок, яких досягли здобувачі вищої освіти.

Мета і завдання всіх видів практик спрямовані на формування у здобувачів загальних, фахових компетентностей та програмних результатів навчання (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 24 – Сфера обслуговування, спеціальність 242 – Туризм : Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 04.10.2018 р. № 1068).

Програмні компетентності та програмні результати навчання

Види практик	Загальні компетентності	Спеціальні компетентності	Програмні результати навчання
Навчальна практика	ЗК02, ЗК03, ЗК06, ЗК08, ЗК10, ЗК12, ЗК14	СК01, СК02, СК04, СК06, СК08, СК10, СК11, СК12, СК-15, СК16	ПРН01, ПРН-02, ПРН03, ПРН06, ПРН08, ПРН10, ПРН11, ПРН14, ПРН16, ПРН22, ПРН25
Виробнича практика	ЗК03, ЗК04, ЗК05, ЗК06, ЗК08, ЗК09, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК14	СК01, СК02, СК04, СК06, СК07, СК08, СК09, СК10, СК11, СК12, СК13, СК15, СК16	ПРН01, ПРН02, ПРН06, ПРН08, ПРН09, ПРН10, ПРН11, ПРН12, ПРН16, ПРН18, ПРН22, ПРН25
Переддипломна практика	ЗК04, ЗК06, ЗК07, ЗК08, ЗК09, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК16	СК01, СК02, СК04, СК06, СК07, СК09, СК10, СК11, СК12, СК13, СК15, СК16	ПРН01, ПРН02, ПРН05, ПРН06, ПРН08, ПРН11, ПРН13, ПРН15, ПРН17, ПРН18, ПРН19, ПРН20, ПРН24

Робочий час здобувача під час практики (структура) така:

- організаційні питання початкового періоду практики, проходження інструктажів, одержання індивідуальних завдань – 5 % часу, відведеного на проходження практики;
- виконання функцій практиканта на робочому місці, робота з літературою, технічною й нормативною документацією, складання відповідної документації, виконання індивідуальних завдань – 70 %;
- участь в лекціях, екскурсіях, теоретичних заняттях – 10 %;
- робота над звітами з практики – 10 %;
- одержання підсумкової оцінки з практики – 2 %;
- інші види робіт – 3 % годин практики.

Базами для проведення навчальної, виробничої, переддипломної практики за освітньою програмою «Туризмознавство» є визначені туристичні підприємства, курортні, санаторні, рекреаційні заклади, компанії сфери гостинності та готельно-ресторанні комплекси м. Запоріжжя та Запорізької області на основі договорів з університетом.

Переддипломна практика є загальним підсумком підготовки здобувачів перед виконанням кваліфікаційної (дипломної) роботи. Під час цієї практики поглиблюються й закріплюються теоретичні знання з усіх дисциплін навчального плану, ведеться підготовка до виконання кваліфікаційної (дипломної) роботи. Проходження практики дозволяє завершити формування комплексного уявлення про роботу компаній туристичної індустрії, як цілісної системи, має сприяти застосуванню поглиблених практичних навичок на обраному підприємстві. Окрім того, здобувач активно співпрацює з потенційними роботодавцями, демонструє свою готовність працювати в сфері туризму, остаточно визначається з напрямком професійної діяльності. Переддипломна практика є підготовчим етапом дипломування, тому головним напрямком практики є збір та вивчення даних по темі дослідження.

Студенти зобов'язані пройти практику у термін встановлений навчальним планом, виконати програму практик, скласти визначений програмою звіт. Під час практики студенти повинні дотримуватися встановлених правил техніки безпеки.

Керівники практики від кафедри забезпечують організацію і проведення практик відповідно до навчального плану, наскрізної програми практик, проводять інструктажі студентів та контролюють дотримання ними правил техніки безпеки, контролюють проходження практики, оцінюють її результати відповідно до поданих звітів.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИК

2.1. Навчальна практика (4 семестр)

Мета навчальної практики: узагальнення та систематизація знань зі спеціальних дисциплін (ОК 05-08, ОК 14), ознайомлення з туристичними дестинаціями в Запорізькій області і за її межами, оволодіння практичними навичками та уміннями з організації надання туристичних послуг. Здобувачам необхідно оволодіти практичними навичками та уміннями, що пов'язані із організацією і технологією надання послуг в туристичних фірмах різних форм господарювання.

Завдання. У процесі проходження практики навчитися:

- працювати як у вітчизняному, так і міжнародному середовищі;
- позитивно ставитись до несхожості інших культур, різноманітності та мультикультурності середовища;
- доброзичливо спілкуватись як з колегами, так і зі споживачами туристичних послугу;
- брати участь у туристичному обслуговуванні (за можливості);
- визначати індивідуальні туристичні потреби споживачів туристичних послуг;
- популяризувати національний та регіональний комплексний туристичний продукт.

2.2. Виробнича практика (6 семестр)

Мета виробничої практики: узагальнення та систематизація знань зі спеціальних дисциплін (ОК 16-21), оволодіння практичними навичками і уміннями надання послуг на туристичних підприємствах, технологіями обслуговування споживачів, економічними методами в бізнесі. Здобувачам вищої освіти також слід оволодіти практичними навичками та уміннями, що пов'язані із організацією і технологією надання послуг на туристичних підприємствах різних форм господарювання, що діють на ринку Запорізькій області і за її межами.

Завданнями виробничої практики є:

- поглиблення та закріплення здобувачами вищої освіти теоретичних знань з професійно-орієнтованих дисциплін;
- набуття необхідних практичних навичок і досвіду роботи в галузі туризму та рекреації;
- адаптація здобувачів до реальних умов виробничої діяльності та створення можливостей для майбутнього працевлаштування;

- опанування організаційно-технологічними процесами, що відбуваються на туристичних підприємствах;
- набуття професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретних ситуацій, що виникають на туристичних підприємствах в сучасних умовах тощо.

2.3. Переддипломна практика (8 семестр)

Мета переддипломної практики: узагальнення та систематизація знань зі спеціальних дисциплін (ОК 22-26), підготовка практичного і аналітичного матеріалу для виконання кваліфікаційної (дипломної) роботи. Переддипломна практика є логічним завершенням усіх видів практики та підсумковим етапом підготовки здобувача до самостійної професійної діяльності. Здобувачу слід сформувати комплекс умінь, навичок і необхідних компетенцій для прийняття самостійних рішень для застосування надбаних теоретичних та практичних знань при виконанні фінансово-економічних розрахунків і використанні методів.

Завдання переддипломної практики:

- оволодіння новітніми технологіями, навичками роботи на одному з робочих місць підприємства туристичної індустрії;
- отримання цілісного уявлення про роботу підприємства, фірми, компанії, установи, закладу, підприємницької структури, що працює в індустрії туризму, за допомогою вивчення функціональної взаємодії підрозділів і зв'язків з «зовнішнім середовищем»;
- закріплення і поглиблення знань, отриманих в період проходження практики;
- отримання навиків самостійного вирішення завдань, що стоять перед штатними працівниками підприємств, діяльність яких вивчається;
- вивчення практичних методів аналізу і організації роботи фахівців того або іншого сектору туристичної індустрії і можливості їх оптимізації на основі отриманих теоретичних знань;
- участь в організаційно-масових заходах і розвиток практики ділового спілкування з фахівцями і керівниками бази практики;
- виявлення проблем, що мають місце на підприємствах індустрії туризму;
- підготовка практичного і аналітичного матеріалу для виконання кваліфікаційної (дипломної) роботи.

3. ЗМІСТ І ЗАДАЧ ПРАКТИК

Зміст і задачі всіх практик визначає керівник практики на основі наскрізної програми практики і методичних вказівок щодо організації та проведення кожного окремого виду практики. Методичні вказівки до практик складаються кафедрою і затверджуються протоколом засідання кафедри ТГРБ та Навчально-методичною радою Факультету міжнародного туризму та економіки НУ «Запорізька політехніка».

4. ВАРІАТИВНА ПРАКТИКА

Студентам 2 та 3 курсів денної форми навчання забезпечується можливість проходження практики за кордоном у відповідності до угод про співробітництво. Дана практика проходить у весняно-літній період (травень-жовтень) і триває від 4 до 5,5 місяців. Бази практики – це провідні готелі, ресторани заклади, туристичні підприємства Туреччини й Європи. Студенти проходять практику на різних посадах в підрозділах компаній сфери туризму та закладів сфери гостинності, у яких передбачено такі функції: реєстрація клієнтів, обслуговування V.I.P.-гостей, продаж турів, бронювання квитків, замовлення турів, екскурсій і подорожей, координування Spa-салонів, послуги анімації, послуги трансферменів, інші види робіт для отримання практичних навичок (офіціанти, бармени, працівники кухні, покоївки, швейцари).

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Практика здійснюється на основі договорів між НУ «Запорізька політехніка» і підприємствами різних організаційно-правових форм. З базами практики (підприємствами, організаціями, установами різних форм власності) НУ «Запорізька політехніка» завчасно, не пізніше ніж за три місяці до початку періоду практики, укладають договори на організацію та проведення відповідної форми практики. Тривалість дії договорів погоджується за згодою сторін договору і може визначатися або на період конкретного виду практики, або до п'яти років.

Керівництво практикою здобувачів вищої освіти здійснюється викладачами кафедри. Для ефективного керівництва практикою здобувачів призначаються керівники практики від обох сторін.

До початку практики кафедра проводить організаційне зібрання, з метою ознайомлення студентів з порядком організації під час практики, оформленням необхідної документації, правилами техніки безпеки, розпорядком дня, видами та строками звітності тощо.

В період практики здобувачі представлені в якості практикантів на робочих місцях й на них розповсюджуються правила охорони праці і внутрішнього розпорядку певного підприємства, організації, закладу.

В перший день перебування на практиці здобувачі зобов'язані пройти інструктаж з техніки безпеки і протипожежної профілактики. Проведення інструктажу повинно бути зафіксовано документально.

6. КОНТРОЛЬ ТА ОСНОВНІ ОBOB'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ, КЕРІВНИКІВ ВІД КАФЕДРИ ТА ПІДПРИЄМСТВА ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Контроль за роботою здобувачів під час практики здійснює керівник практики від кафедри. Поточний контроль практики здійснюється керівником практики від кафедри шляхом аналізу та оцінки систематичної роботи здобувачів. Підсумковий контроль здійснюється у кінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної діяльності здобувачів протягом конкретного періоду (термін практики). При виставленні диференційованої оцінки здобувачу вищої освіти враховується формування загальних, фахових компетентностей та програмних результатів навчання, а саме: рівень теоретичної підготовки майбутнього фахівця в туристичній індустрії, якість виконання завдань практики, рівень оволодіння професійними вміннями і навичками, ставлення до клієнтів і співробітників компанії, акуратність, дисциплінованість, дотримання графіку проходження практики, якість оформлення документації та своєчасність її подання.

6.1. Основні обов'язки здобувача вищої освіти:

- до початку практики одержати від керівника практики від кафедри консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- отримати індивідуальне завдання;
- своєчасно прибути на підприємство з щоденником практики;
- перебувати на базі практики визначену кількість годин;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені робочою програмою практики і вказівками її керівників;
- вивчити і суворо виконувати правила охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії, гігієни розумової праці;
- нести відповідальність за виконувану роботу і за її результати таким чином, як за неї відповідають штатні працівники;

- якісно виконувати функції та робочі обов'язки, які передбачені робочою програмою практики;
- вивчити досвід роботи спеціалістів служб підприємства;
- вести щоденник практики, де вказувати конкретні види роботи, що виконувалися практикантом;
- дотримуватися правил внутрішнього розпорядку конкретної бази практики;
- дотримуватися норм етичної поведінки;
- систематично доповідати керівнику про виконані завдання;
- своєчасно підготувати звіт та індивідуальне завдання;
- захистити звіт з практики у встановлений термін (за графіком).

6.2. Основні обов'язки керівника практики від кафедри:

- розробити тематику індивідуальних завдань;
- провести бесіду зі студентами з техніки безпеки в організації;
- встановити зв'язок з керівником практики на підприємстві, домовитися з ним про виконання програми практики, виходячи з особливостей самої практики;
- забезпечити контроль за виконанням строків проходження практики і її змістом;
- перевірити звіт з практики та організувати публічний захист;
- бути присутнім при підведенні підсумків практики.

6.3. Основні обов'язки керівника практики від підприємства:

- ознайомитись із програмою практики та організувати її виконання на робочих місцях;
- спільно з керівником практики від навчального закладу забезпечити зустріч практикантів з керівництвом бази практики;
- ознайомити студентів з правилами внутрішнього розпорядку;
- провести з практикантами обов'язковий інструктаж з охорони праці, слідкувати за виконанням режимів праці і відпочинку, санітарно-побутовим обслуговуванням студентів;
- надати максимально можливий обсяг інформації відповідно до індивідуального завдання здобувача та робочою програмою практики, можливість використання різної документації підрозділів компанії;
- по закінченню практики дати характеристику про роботу та виконання функцій кожного студента-практиканта;
- перевірити і підписати щоденник і звіт з практики.

7. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

По закінченні практики студенти оформляють звіт, зміст якого визначається програмами практик. До звіту можуть входити визначені програмами матеріали (індивідуальний графік, щоденник практики, інформаційна, технологічна документація, звіт, характеристика та ін.).

Форми основних документів, що відображають процес організації та проведення практики, затверджені наказом МОН України від 05 червня 2013 р. № 683.

У звіті повинна бути коротко викладена фактично виконана робота здобувача із зазначенням методів, завдяки яким отримано результати. Звіт слід оформити за наступною структурою:

- щоденник практики;
- титульний лист;
- зміст звіту;
- вступ;
- текст звіту про виконання завдань практики;
- висновки;
- перелік посилань;
- додатки (містять ті документи, на які є посилання у тексті).

У тексті звіту про виконання завдань практики представити повністю всю інформацію згідно методичними вказівками практики. Звіт та щоденник практики підшивається в папку скорозшивачем.

Текст набирається на аркушах паперу стандартного формату А4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14, через 1,5 інтервали з дотриманням таких розмірів полів: верхнього і нижнього – 20 мм, лівого – 30 мм, правого – 10 мм. Нумерація сторінок у верхньому правому куті. Обсяг звіту повинен складати не більше 40 сторінок.

Заголовки розділів виконують великими літерами, симетрично до тексту, наприклад: ЗМІСТ, ОСНОВНА ЧАСТИНА, ВИСНОВКИ, ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ, ДОДАТКИ. Крапку в кінці не ставлять.

Перелік літератури, документів та джерел, які використані під час роботи, розміщують після висновків і оформлюють відповідно до стандартів. Індивідуальне завдання – окремо у вигляді реферату.

Звіт з практики має бути написаний державною мовою, стиль — науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок; послідовність викладення матеріалу – логічна. Усі сторінки текстової частини повинні мати наскрізну нумерацію.

8. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК

Підсумки практик підводяться комісією кафедри (керівник та ще 2 викладача), які викладали теоретичну частину на цьому курсі.

Критерії оцінювання видів практик представлені у таблицях.

Критерії оцінювання навчальної практики здобувачів вищої освіти

№	Вид контролю	Бали
1	Виконання завдань практики	40
2	Оформлення звіту	30
3	Відповіді на запитання	30
4	Всього	100

Критерії оцінювання виробничої практики здобувачів вищої освіти

№	Вид контролю	Бали
1	Виконання завдань практики	30
2	Оформлення звіту	20
3	Індивідуальне завдання	20
4	Виступ з доповіддю на захисті практик	10
5	Презентація результатів	10
6	Відповіді на запитання	10
7	Всього	100

Критерії оцінювання переддипломної практики здобувачів вищої освіти

№	Вид контролю	Бали
1	Виконання завдань практики	40
2	Оформлення звіту	30
3	Виступ з доповіддю на захисті практик	10
4	Презентація результатів	10
5	Відповіді на запитання	10
6	Всього	100

Загальна сума балів за кожен вид практики дорівнює 100 балам.

Згідно з діючою в Національному університеті «Запорізька політехніка» системою комплексної діагностики знань студентів, з метою стимулювання планомірної і систематичної навчальної роботи, оцінка знань студентів здійснюється за 100-бальною системою.

Позитивно вважається оцінка від 60 до 100 балів.